

ŞER'İYYE SİCİLLERİNE GÖRE KÖLELERİN MİLLİYET VE EŞKALİ
(17. VE 18. Yüzyıllar)

Dr. İzzet SAK*

Osmanlı Devleti'nde kölelerin sosyal ve ekonomik hayatta önemli bir yerleri vardı. Sosyal hayata belirli bir canlılık getirdikleri gibi ekonomik hayata da büyük ölçüde katkıda bulunuyorlardı. Çeşitli milletlere ait bu insanların savaşlar sonunda elde edildikleri veya tüccarlar vasıtası ile ülkeye getirildikleri bilinmektedir. İşte bu insanların milliyet ve fizikî yapıları yani eşkâli bu çalışmanın konusunu teşkil etmektedir. Bu konuda şimdiye kadar herhangi bir müstakil çalışma yapılmamıştır. Burada çeşitli milletlere ait kölelerin eşkâli şer'îye sicillerinden faydalanılarak ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Bu çalışma, bu sahada yapılmış ilk çalışma olması hasebiyle eksiklikler olacaktır. Ancak bu eksikliklere rağmen daha sonra yapılacak olan antropolojik çalışmalara bir başlangıç teşkil edeceği inancıyla bu eksikliklerin hoş karşılanacağı ümidindeyiz.

I- KAYNAKLAR

17. ve 18. yüzyıllarda kölelerin milliyet ve eşkâli incelenirken kaynak olarak kullanılan şer'îye sicilleri aşağıda sırası ile verilecektir.

1. Konya Şer'îye Sicilleri (K. Ş. S.)

Konya Mevlânâ Müzesi'nde bulunan** ve çeşitli tarihlere ait 151 adet Konya Şer'îye Sicilinden 69 tanesi 16., 17. ve 18. yüzyıllara aittir. Bu sicillerin tamamı taranmış olup, kölelerle ilgili belgeler çıkarılmış, bu belgelerden kölelerin milliyet ve eşkâli tespit edilmeye çalışılmıştır. Taranan bu defterlerin yalnız iki tanesinde kölelerle ilgili belge bulunamamıştır.

2. Gaziantep Şer'îye Sicilleri (G. Ş. S.)

Gaziantep Arkeoloji Müzesi'nde bulunan 17. ve 18. yüzyıllara ait toplam 32 adet şer'îye sicili taranmış, bu defterlerin 31'inde kölelerle ilgili belge bulunmuştur.

3. Karaman Şer'îye Sicilleri (Kar. Ş. S.)

Konya Mevlânâ Müzesi'nde Karaman'ın 17. ve 18. yüzyıllara ait toplam 25 adet sicili bulunmaktadır. Bunların tamamı taranmış, 16 tanesinde kölelerle ilgili belge bulunmuştur.

4. Isparta Şer'îye Sicilleri (I. Ş. S.)

Konya Mevlânâ Müzesi'nde Isparta'nın 17. ve 18. yüzyıllara ait 16 sicili mevcuttur. Bunların tamamı taranmış olup, 10 adet sicilde kölelerle ilgili belge bulunabilmiştir.

5. Trabzon Şer'îye Sicilleri (T. Ş. S.)

İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi'nde bulunan 17. ve 18. yüzyıllara ait Trabzon'un 10 adet sicilinden faydalanılmıştır.

6. Bor Şer'îye Sicilleri (B. Ş. S.)

Bor ilçesi Halil Nuri Yurdakul Kütüphanesi'nde bulunan 17. ve 18. yüzyıllara ait 11 adet sicilin hepsi taranmış, bunların 7 tanesinde kölelerle ilgili belge bulunabilmiştir. Bu belgelerden de kölelerin milliyet ve eşkâli çıkarılmıştır.

II- KÖLELERİN CİNSİYET VE MİLLİYETLERİ

Çeşitli merkezlere ait şer'îye sicillerinden çıkarılan kölelerle ilgili belgelerden faydalanılarak hazırlanmış olan Tablo: I'de kölelerin cinsiyet ve milliyetleri şehirlere göre verilmiştir. Bu merkezlere ait toplam 141 adet sicilde tespit edilen köle ve câriyelerin sayısı 2281'dir. Erkeklerin yanında kadınların da büyük yekûn teşkil ettiği görülmektedir. Toplam 2281 köleden 718 tanesi kadındır. Bu ise toplam köle sayısının % 31.5'ini teşkil etmektedir. Erkekler ise 1563 sayı ile genel toplamın % 68.5'ini meydana getirmektedir.

Tablo'da (Tablo: I) görüleceği üzere araştırma yapılan illerin genelinde köle ve câriyelerin 976 tanesinin (627 erkek, 349 kadın) milliyetleri belirlenememiştir. Bu ise toplam köle sayısının % 42.71 ini teşkil etmektedir.

Milliyetleri belirlenenler arasında çoğunluk -sicillerde belirtildiği şekliyle- "Rusiü'l-asl", yani Rus asıllı olanlardır. Rus asıllı kölelerin sayısı 458'dir. Bunların 332 tanesi erkek, 126 tanesi de kadındır. Rusiü'l-asl köle ve câriyelerin genel içindeki %'si ise 20.12'dir. Ayrıca tabloda görüldüğü gibi Moskovîü'l-asl olanlar da vardır ki, bunlar da Rusyalı kölelerdir. Bunlar bu rakama dahil değildir. Moskova asıllı kölelerin

sayısı ise 24 (21 erkek, 3 kadın), oranı da % 1.06'dır. Bunlar da Rus asıllı köleler içine dahil edilebilir. Bunun yanında milliyetleri belirlenemeyenler arasında da Rusya'dan gelme kölelerin bulunması ihtimali büyüktür. O zaman bu rakam % 25-30'lara çıkarılabilir. Acaba Rus asıllı kölelerin çok olmasının sebebi nedir? şeklindeki bir soruya şöyle cevap vermek mümkündür:

Osmanlılar'da kölelerin başlıca kaynağının savaş esirleri ve ticaret yolları olduğu bilinmektedir. 17. ve 18. yüzyıllarda Osmanlı Devleti'nin en büyük hasımlarından biri Rusya olup, bu devletle devamlı savaş halinde idi. Rumeli'de yapılan savaşlarda bir hayli esir sağlanmaktaydı. Ayrıca Kırım Tatarları ve Nogaylar 1699'a kadar Rusya içlerine yaptıkları akınlarda büyük miktarlarda esir elde edip, Osmanlılar'a satmışlardır (1). Tüccarlar tarafından getirilen köleler ise çoğunlukla Karadeniz'in kuzeyinden ve doğusundan getiriliyordu. Balkanlar olsun, Rusya'nın güneyi olsun buralar Osmanlılar'dan önce de köle ihraç eden memleketler idi. Osmanlılar zamanında da tüccarlar tarafından Rusya'dan bol miktarda köle ve cariye getiriliyordu (2). Balkan yarımadasından getirilen esirler Gelibolu veya Marmara üzerinden Anadolu'ya getirilmekteydi. Diğerleri ise Karadeniz iskelelerinden Osmanlı ülkesine sokuluyor (3) ve Anadolu'nun içlerine dağıtılıyordu. Rus asıllı kölelerin sayısının çok olmasının sebebi bu idi.

Çoğunluk itibarıyla Rus asıllı kölelerden sonra ikinci sırayı Zenci köleler almaktadır. Bunların sayısı 261 (180 erkek, 81 kadın) ve oranı da % 11.47'dir. Ayrıca Afrika menşeli köleler arasında Habeş asıllılar da bulunmaktadır. Habeş asıllı kölelerin sayısı ise 38 (21 erkek, 17 kadın) oranı da % 1.67'dir. Sicillerde Zenci köleler için "Zengi (Zenci)", "Arab", "Siyah Arab", "Kara", "Kara Arab", Habeşistanlı köleler için de "Habeşü'l-asi" tabirlerinin kullanıldığı görülmektedir (4).

Afrika'nın çeşitli yerlerinden getirildikleri anlaşılan Zenci kölelerin Anadolu'ya nasıl getirildikleri hususunda sicillerde herhangi bir kayda rastlanılmamıştır. Bunların tüccarlar tarafından getirildikleri kolayca tahmin edilebilir. Afrika, bilhassa Habeşistan ve Sudan toprakları Fas, Tunus, Trablusgarb, Mısır, İran, Türkiye, Arab Yarımadası ve Asya'daki diğer Müslüman devletlerin ihtiyacı olan kölelerin temin edildiği yerler idi. Bu topraklardan köle ticareti iki koldan yapılmakta olup, biri müslüman denizcilerin faal rol oynadığı deniz yolu, diğeri ise karayolu idi. Karayolu ile gelen kervanların biri Darfur, diğeri ise Sinnar'dan yola çıkardı. Bu kervanlar kuzeybatıda Trablus'a, kuzeydoğuda ise Mısır'a gelirdi. Buralardan da gemilerle Osmanlı ülkesine ve diğer yerlere sevk edilirdi. 18. yüzyılın sonuna kadar bu bölgelerden binlerce köle getirilmiştir (5).

Afrikalı insanların köleliği hususunda iki konuda tereddütler bulunmaktadır. Birincisi, İslam şeriatine göre köle yapılmak istenen insanlar esir edildikleri zaman müslüman olmamalıdır. İkincisi ise bunların esir edilmesi savaş yoluyla olmalıdır. Şurası muhakkaktır ki, esir edilen afrikalı insanlar arasında müslüman olanlar da bu-

lunuyordu. Bunları hür tanımak lazımdı. Çünkü hür anadan doğan bir müslümanın köle edilmesi câiz değildir. Müslüman olmayanlar ise, bunların ihtar edilmesinden sonra meydana gelen savaşta esir edilmeleri ve savaşın dahi İslam'ın menfaati için yapılması şarttır. Bu insanların hiçbir savaş yapılmadan kaçırılarak veya gayr-i şer'i yollarla niçin köle yapıldığı ve kadınlarının cariyeye olarak kullanıldığı sorusunu Ahmed Şefik "cehaletten ileri geliyordu" şeklinde cevaplandırarak (6), bilgili kimselerin köle ve cariyeye alırken bu hususu iyice tedkik ederek aldıklarını ifade etmektedir (7).

Sicillerde tespit edilen köleler arasında çoğunluk itibariyle üçüncü sırayı Gürcü asıllı köleler almaktadır. Bunların sayısı 194 (132 erkek, 62 kadın), oranı ise % 8.5'dir. Ayrıca Kafkasya halkından olmak üzere Çerkesler (21 erkek, 21 kadın toplam 42 ve oranı % 1.85) ve Abazalar'a (7 erkek, 2 kadın toplam 9 ve oranı %0.4) da rastlanılmaktadır. Kafkaslar Osmanlılar'dan önce de köle ihraç eden bölgelerin başında gelmekte idi. Gürcü, Çerkez ve Abazı soyundan gelen yerli halk çok geri ve vahşi bir hayat süregelmişlerdir. Bu bölge halkı öteden beri kıyılarında birçok sömürge kuran eski medeni milletlere kız ve oğlan çocuklarını satmakla, başka veya komşu boy ve oymaklardan çalıp aşırıdıkları esirleri dışardan gelen gemicilerin getirdikleri bakır ve ev eşyası, tuz, silah, giyecek ve tahıl ile değiştirerek geçimlerini sağlıyorlardı. Romalılar'ın ve Bizanslılar'ın Doğu Karadeniz kıyılarında esir pazarları ve iskeleleri bulunuyordu (8).

Cengiz İmparatorluğu döneminde bu bölgelerden esir ticareti büyük bir gelişme göstermiştir. Çerkesistan limanlarında kurulmuş büyük pazarlardan alınan Çerkes ve diğer köleler Venedik ve Ceneviz tüccarları tarafından Bizans'a, Mısır'a hatta İspanya'ya kadar götürülüp, satılırdı. Bu kölelerin 14. ve 16. yüzyıllarda Mısır'da vücuda getirdikleri Türk ve Çerkez kölemen aileleri meşhurdur (9). Osmanlılar'ın bu bölge halkı ile ilgilenmeye başlaması 16. yüzyılın sonuna kadar uzanmakta ise de, 17. yüzyılın ikinci yarısında bu ilgi daha fazla idi. Osmanlı saray ve konaklarında Çerkes kölelerin sayılarının gittikçe artması Osmanlı devlet adamlarında bu ülkeye karşı ilgiyi artırmıştır (10). Osmanlı sarayına ve paşa konaklarına alınan bu insanlar arasında büyük mevkilere hatta sadarete kadar yükselenler bulunuyordu. Bunlara misal olarak 17. yüzyılda Çerkes Mehmed Paşa'yı, Abazalar'dan da Melek Ahmed Paşa, Siyavuş, Süleyman ve Hüsrev Mehmed Paşaları sayabiliriz (11).

17. yüzyılda Gürcistan bölgesinin de önemli bir köle ticareti merkezi olduğu anlaşılmaktadır. Bu bölgeye ticarete giden Osmanlı vatandaşlarının oralardan köle ve cariyeye getirdikleri görülmektedir. Hatta Gürcistan'a giden tüccarlara tanıdıkları tarafından köle veya cariyeye siparişlerinin de verildiği vakidir (12).

Sicillerde milliyetleri tespit edilen köleler arasında dördüncü sırayı 97 sayı (72 erkek, 25 kadın) ve %4.26 oranı ile Acem asıllı köleler almaktadır. Ayrıca sicillerde Ermeni asıllı kölelerin İranlı oldukları ifade edilmektedir (13) (Ermeni asıllıların sayısı

5 erkek, 1 kadın, %26) ki, o zaman İran asıllı kölelerin oranı % 4.52'yi bulmaktadır.

16. yüzyılda, Kanûnî döneminde İranlılar'la yapılan savaşlar sonunda elde edilen Acem esirler, İran teb'asının ve Ermeniler'in köleliğinin câiz olup olmadığı meselesini ortaya çıkarmıştır. Bu meseleyi Kemal Paşa-zade verdiği fetvalarla çözüme kavuşturmuş, Ermeni ve Acemler'in köle yapılabileceğini ifade etmiştir (14).

Sicillerde milliyetleri tespit edilen kölelerden Avrupa menşelilerin sayıları oldukça azdır. Mesela Macarlar'ın sayısı 53 (% 2.32), Nemçevî (Avusturyalı) 7 (%0.31), Efrenci 9(%0.4), Lehî 35 (%1.53) dir (15). Avrupa kökenli kölelerin sayılarının az olmasının sebebi 17. ve 18. yüzyıllarda Osmanlı Devleti'nin Avrupa'daki yayılmasının durmuş olmasıdır. Çünkü 17. yüzyılın sonlarından itibaren Avrupa'da yapılan savaşlarda peşpeşe gelen yenilgiler ve ordunun buralardan esir elde edemediği dönmesi, Osmanlı ülkesinde Avrupa kökenli kölelerin sayısının az olmasına sebep teşkil etmiştir.

Şer'îye Sicillerinde yukarıda sayılan kölelerden başka, sayıları oldukça az olmakla birlikte Balkan yarımadası kökenli köleler de bulunmaktadır. Bunlar Arnavutluk, Eflâk, Boğdan, Sırbistan, Bulgaristan ve Mora gibi yerlerdendir (Sayıları ve nispetleri için bkz. Tablo: I). Bunların sayılarının az olmasının sebebi; buralar Osmanlı sınırları içinde idi. Osmanlılar'ın yayılma ve genişlemesi sırasında savaş yapılan milletlere mahsus köle sayısındaki artış, savaş hali geçip de savaşlar toprak ilhaki ile sonuçlanmış ise giderek azalmakta ve sonuçta önemsiz rakamlara düşmektedir (16). İşte Balkan milletlerine ait köle sayısındaki azalmalar, bu toprakların Osmanlı sınırları içine alınması ve bura halkının reaya durumuna gelmesi ile izah edilebilir.

Köle ve câriyelerin milliyet ve cinsiyetleri iller bazında tetkik edildiğinde ise;

Bor ilçesinde toplam 33 adet köle tespit edilmiş, bunların 21 tanesi erkek (% 63.6), 12 tanesi (% 36.4) kadındır. Bu köle ve câriyelerden 19'unun milliyeti belli değildir. Milliyeti belli olanlar arasında sırasıyla 6 kişi ile Rus asıllılar (5 erkek, 1 kadın), 4 kişi ile Zenciler (2 erkek, 2 kadın), 2 kişi ile de (1 erkek, 1 kadın) Gürcüler yer almaktadır.

Gaziantep Şer'îye Sicillerinden 257 tane köle tespit edilmiştir. Bunların 169'u erkek (% 65.7), 88'i kadındır (% 34.3). Bu 257 köle ve câriyeden 74 tanesinin (44 erkek, 30 kadın, % 28.7) milliyeti belirlenememiştir. Milliyeti belirlenen köleler arasında ilk sırayı 44 sayı ile (25 erkek, 19 kadın, % 17.1), ikinci sırayı 43 sayı ile (30 erkek, 13 kadın, % 19.7) Rus asıllılar ve üçüncü sırayı da 18 sayı ile (10 erkek, 8 kadın, % 7) Habeş asıllılar almaktadır.

Isparta Şer'îye Sicillerinde ise 158 köle tespit edilmiştir. Bunların 127'si erkek (% 80), 31'i kadındır (% 20). Isparta'da Zenci kölelerin çoğunlukta olduğu görülmektedir (28 erkek, 5 kadın; % 21.1). Daha sonra sırası ile Rus asıllılar (13 erkek, 1

kadın, % 9), Eflâk (2 erkek, 4 kadın, % 3.9) ve Macar asıllılar (6 erkek, % 3.9) gelmektedir.

Karaman Şer'iye Sicillerinde 71 köle tespit edilmiş olup, bunların 51'i erkek (% 71.8), 20'si kadındır (% 28.2). Bunlardan 33 tanesinin (24 erkek, 9 kadın, % 46.5) milliyetbelli değildir. Milliyeti belli olanların sayısı ise 38 (% 53.5)'dir. Karaman'da çoğunluğu 11 sayı ile Ruslar (8 erkek, 3 kadın, % 15.5) ve Zenciler (7 erkek, 4 kadın, % 15.5) teşkil etmektedir.

Taranan 67 adet Konya Şer'iye Sicilinde 1528 adet (1043 erkek, % 68.3 ve 485 kadın, % 31.7) köle bulunmuştur. Bunların 697 tanesinin (446 erkek, 251 kadın, % 45.6) milliyeti belirlenememiştir. Geriye kalan 831 köleden 349'u Rus asıllı (256 erkek, 93 kadın, % 22.8) kölelerdir. Konya'da milliyetleri tespit edilen köleler arasında ikinci sırayı 196 sayı ile Zenciler (129 erkek, 67 kadın, % 12.8), üçüncü sırayı da 80 sayı ile Acem asıllı köleler (60 erkek, 20 kadın, % 5.2) almaktadır.

Trabzon'da ise taranan 10 adet şer'iye sicilinden 234 köle (152 erkek, % 64.8 ve 82 kadın, % 35.2) tespit edilmiştir. Trabzon'da toplam 69 adet kölenin (35 erkek, 34 kadın, % 29.7) milliyeti belirlenememiştir. Geriye kalan 165 köleden 92'si Gürcü asıllı olanlardır (66 erkek, 26 kadın, % 39.5). Milliyeti belirlenen köleler arasında ikinci sırayı 35 sayı ile Rus asıllı olanlar (20 erkek, 15 kadın, % 15.1), üçüncü sırayı da 8 sayı ile Çerkes köleler (5 erkek, 3 kadın, % 3.5) almaktadır. Trabzon'da daha çok Gürcü asıllı kölelerin bulunmasını, bu şehrin Gürcistan'a yakınlığı ile izah etmek mümkündür.

III- KÖLELERİN EŞKÂLİ

Şer'iye Sicillerinden çıkarılan belgelerde genellikle kölelerin boyları, göz rengi, ten rengi, kaşının açık veya çatık olması, saç-sakal rengi, varsa yarası ve benî tarif edildikten başka ayırt edici özellik olarak bazan cîa milliyeti ve dini belirtilerek herhangi bir karışıklığa meydan verilmemeye çalışılmaktadır. Sicillerde kölelerin eşkâli tarif edilirken yaş belirtme ifadesine nadir olarak rastlanmaktadır. Yaş belirtme daha çok küçük çocuklarda kullanılmaktadır. Küçük çocuklar için daha çok "Sagir" veya "nâbâliğ" tabirler kullanılmakta, bazan da yaşları verilirken tahmini bir rakam verilmektedir (17). Küçük yaştaki kölelerde eşkâl tarif edilirken göz rengi, ten rengi, kaşının açık veya çatıklığı, bazan yaşı ve varsa daha başka özellikleri belirtildiği halde boy uzunluğunun verildiği görülmemektedir. Bu da o çocuğun daha büyüme ça-ğında olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Sicillerde ergenliğe erişmiş çocuklar "bâliğ" veya biraz daha büyük olursa "emred" veya "şabb emred" (18) olarak tarif edilmekte, bunlarda boy uzunluğunun verildiği de görülmektedir. Orta yaşlı veya yaşlı kimselerde yaş belirtme ifadesine rastlanılmamıştır. Ancak bu kölelerin

bazılarının tariflerinden bunların genç, orta yaşlı veya ihtiyar olduklarını anlamak mümkündür. Meselâ bir kölenin eşkâli tarif edilirken "taze bıyıklı" (19) ifadesi kullanılmıştır ki, bu, o kölenin genç birisi olduğunu göstermektedir. Bunun yanında "sakalının tarafeyni ağarmış" (20) veya "kır sakallı" (21) ifadelerinden bu kimselerin ihtiyar, "kara sakallı" (22) ve "kumral sakallı" (23) gibi ifadelerden de bu kimselerin orta yaşlı oldukları kolayca tahmin edilebilir.

Sicillerde kölelerin eşkâli tarif edilirken ayırt edici özelliklerinin belirtildiğini yukarıda ifade etmiştik. Burada köle eşkâline bazı ilginç misâller verelim:

Lârende'nin Beğdili karyesinden Sefer ve Yusuf Efendiler'in "uzun boylu, dudak kalın, dişleri gedik, sağ ve sol kolu döğmeli, Gürcü'l-asl Mübârek" adında bir köleleri vardı (24).

Isparta'nın Câmî-i atik mahallesinden el-Hac Abdurrahman b. el-Hac Rıdvan "uzun boylu, sarışın, sarı sakallı, gök elâ gözlü, sağ kaşı üzerinde beni olan Eflâkiü'l-asl Yusuf" adındaki kölesini azad etmişti (25).

Konya'nın Türbe-i Celâliye mahallesinden Mevlânâ Ali Efendi b. Mahmud Efendi "orta boylu, açık kaşlı, sarı köse sakallı, gök elâ gözlü, sol elinin üç parmağında eser-i cerahatı olan Macarü'l-asl Zülfikâr" adlı kölesini azad etmişti (26).

Lârende'nin İbrala köyünden Hızır b. Mahmad'un "orta boylu, sarı sakallı, sol omuzunun başında bıçak yarası olan Gürcü'l-asl Dilâver" adında bir kölesi (27), yine Lârende'nin Ahi Osman mahallesinden İbrahim, Saadet, Nisâ ve Emine adındaki kardeşlerin "kara gözlü, kara kaşlı, buğday tenli sol kolu ma'lûl bir câriyeleri (28) ve Konya'nın Aligav mahallesinden Cafer, Kemâl ve Mehmed adındaki kardeşlerin de "uzun boylu, sarışın, gök elâ gözlü, üst dişi gedik (29) bir câriyeleri vardı. Bu misâleri artırmak mümkündür.

Yukarıda verilen misâllerin dışında kölelerde daha başka ilginç özellikler de görmek mümkündür. Meselâ yüzü çiçek hastalığından bozulmuş köleler (30), yassı burunlu köleler (31), gözleri şaşsı veya kör olan köleler (32), mecnûn (33) veya mecnûne (34) olanlara da tesadüf edilmektedir.

Araştırma yapılan merkezlere ait taranan sicillerden tespit edilen kölelerin eşkâli toplu olarak bir tablo halinde verildiği gibi (Tablo: II) ayrı ayrı şehirler halinde de gösterilmiştir (Tablo: III-VIII). Bu tablolara köle ve câriyelerin ortak özellikleri yani boyları, göz rengi, kaş açık veya çatıklığı, ten renkleri alınmıştır. Tablolarda ayrıca bir de "Diğer" başlığı bulunmaktadır ki, burada tabloda verilen eşkâlden başka yarası, beni, yaşı, dini vs. gibi özellikleri bulunan kölelerin sayısı verilmiştir.

Tablo: II'de taranan bütün sicillerden çıkarılan kölelerin eşkâli toplu olarak verilmiştir. Tablo'da da görüldüğü gibi milliyetleri ve eşkâli belirlenen köleler arasında en fazla sayı ile Rus asıllı köleler ilk sırada gelmektedir. Rus asıllı köleler (332 erkek, 126 kadın) den eşkâli belli olanların sayısı 283 erkek, 84 kadın olmak üzere

367'dir. Bunların büyük bir kısmı orta boylu (189 erkek, 69 kadın), açık kaşlı (140 erkek, 44 kadın), sarışın (158 erkek, 43 kadın)'dır. Göz renkleri ise değişmektedir. Göz rengi belli olanların sayısı 269 olup, bunlardan 65 (50 erkek, 15 kadın)'i gök gözlü, 75'i (56 erkek, 19 kadın) elâ gözlü, 88'i de (68 erkek, 20 kadın) gök elâ gözlüdür. Rus asıllı kölelerden uzun boyluların sayısı 59 (51 erkek, 8 kadın), kısa boyluların sayısı da 19 (15 erkek, 4 kadın)'dur. Bu sonuçlar ışığında Rus asıllı kölelerin fizikî yapılarını orta boylu, gök, elâ veya gök elâ gözlü, açık kaşlı, sarışın olarak genellemek mümkündür.

Sayı itibarıyla üçüncü sırada olmalarına rağmen, eşkâli belli olan köleler arasında ikinci sırayı Gürcü asıllı köleler almaktadır. Eşkâli belli olan Gürcü kölelerin sayısı 163 (114 erkek, 49 kadın)'dür. Bunların 100 tanesi (70 erkek, 30 kadın) orta boyludur. 24'ü erkek, 10'u kadın olmak üzere 34 tane de uzun boylu Gürcü köle bulunmaktadır. Gürcüler arasında da kısa boyluların sayısı oldukça azdır (8 erkek, 1 kadın). Gürcü asıllı kölelerde göz rengi olarak elâ (31 erkek, 17 kadın) ve kara (31 erkek, 17 kadın) daha çok görülmektedir. Kaşları ise genellikle açıktır (34 erkek, 6 kadın). Gürcü kölelerin ten renkleri de sarışın, beyaz veya esmer olabilmektedir.

Milliyetleri tespit edilenler arasında ikinci sırada olmalarına rağmen eşkâli belli olanlar arasında üçüncü sırada Zenci köleler gelmektedir. Zenci kölelerden 61 erkek, 12 kadın olmak üzere 73 tanesinin eşkâli belirlenmiştir. Boyları tespit edilen 66 Zenci köleden büyük bir kısmı ortay boyludur (33 erkek, 8 kadın). Zenci kölelerde göz rengi fazla tespit edilememiştir. Ancak tespit edilenler arasında dah çok kara gözlüler bulunmaktadır. Zenci kölelerde kaşlar ise açıktır.

53 tane Macar asıllı köleden (43 erkek, 10 kadın) 46 tanesinin (40 erkek, 6 kadın) eşkâli belirlenmiştir. Boyları belli olan 44 köleden büyük bir kısmı orta boyludur (31 erkek, 4 kadın). Uzun ve kısa boylu Macar kölelerin sayısı da oldukça azdır. Macar asıllı kölelerde göz rengi olarak daha çok elâ (12 erkek, 1 kadın) ve gök elâ (10 erkek, 1 kadın), kaş olarak da daha çok açık kaş görülmektedir. Ten renkleri ise sarışındır (18 erkek, 2 kadın).

Milliyeti belirlenen 100 adet Acem köleden (75 erkek, 25 kadın) ancak 41 tanesinin (35 erkek, 6 kadın) eşkâli sicillerde kaydedilmiştir. Boyları belli olan 33 Acem köleden 25 tanesi (22 erkek, 3 kadın) orta boyludur. Acem asıllı kölelerde de uzun ve kısa boyluların sayısı diğerlerinde olduğu gibi oldukça azdır. Göz rengi belli olanların sayısı 24'dür. Bunlar arasında daha çok elâ (14 erkek) ve kara (8 erkek, 1 kadın) gözlüler bulunmaktadır. Acem asıllı kölelerde kaş umumiyetle açık olup, ten renkleri de esmerdir.

DİPNOTLAR

- * S.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Araştırma Görevlisi.
- ** Konya Mevlânâ Müzesi'nde bulunan bütün siciller Kültür Bakanlığı emri ile bir merkezde toplanmak üzere Millî Kütüphane'ye nakledilmiştir.
1. Omeļjan Pritsak, "Das Erste Türkische-Ukranische Bündnis (1648)", Oriens, VI, 1953, s. 267; Halil İnalçık, "Servile Labor in the Ottoman Empire", Studies in Ottoman Social and Economic History, London 1985, s. 39. Bu akınların adına "esir yürüyüşü" denilmekte idi. Şemsi Rıza Zobu, "Esir Ticareti", Hayat Tarih Mecmuası, I/3 (1 Nisan 1971), s. 21.
 2. Mustafa Akdağ, Türkiye'nin İktisadî ve İçtimaî Tarihi (1453-1559), II, İstanbul 1979, s. 169; Mustafa Akdağ, "Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluşu ve İnkişafı Devrinde Türkiye'nin İktisadî Vaziyeti", Belleten, XII/51 (1949), s. 507.
 3. Halil Sahilliođlu, "Onbeşinci Yüzyılın Sonunda Bursa'da Dokumacı Köleler", Atatürk Konferansları, 1975-1976, VIII, (Ankara 1983), s. 218.
 4. Zenci köleler hususunda Lefkoşe Şer'iye Sicilleri üzerinde bir araştırma yapan Jennings'in de bir çalışma bulunmaktadır. Bkz. Ronald C. Jennings, "Black Slaves and Free Blacks in Ottoman Cyprus 1590-1640", Journal of Economic and Social History of the Orient, (Leiden 30. III. 1987), s. 288.
 5. Habeşistan'dan köle ticareti hakkında geniş bilgi için bkz. Cengiz Orhonlu, Osmanlı İmparatorluğu'nun Güney Siyaseti Habeş Eyaleti, İstanbul 1974, s. 100 vd.; Jennings, s. 291 vd.
 6. Ahmed Şefik, E'r-Rikk-ı Fî'l-İslâm Tercümesi (Ter: İkdâm İdârehânesi), Dersaadet 1314, s. 90.
 7. Ahmed Şefik, s. 90.
 8. M. Fahrettin Kırzioğlu, Osmanlıların Kafkas Ellerini Fethi (1451-1590), Ankara 1976, s. 2. Ayrıca Kafkasya halkı hakkında geniş bilgi için bkz. s. 8-11, 71, 79.
 9. Mirza Bala, "Çerkesler" mad. İslâm Ansiklopedisi, III- s. 380. Kıpçak ülkesinden kaçırılarak tüccarlar tarafından Mısır'a getirilip, köle olarak satılan ve daha sonra Memlûk sultanı olan I. Baybars'ı bunlara misâl olarak gösterebiliriz. bkz. M. Fuat Köprülü, "Baybars I" mad. İslâm Ansiklopedisi, II, s. 357-363.
 10. "Çerkesler"mad. Türk Ansiklopedisi, XI, s. 463.
 11. Bala, s. 380.
 12. Meselâ Trabzon'da müderris olan Mehmed Efendi b. Hasan Efendi, Hasan Beşe b. Abdullah'a 4.000 akçelik bir serâser kaftan verip Gürcistan cânibinden 16-17 yaşlarında bir bákire cârîye getirmesi siparişinde bulunmuş, Hasan Beşe de bu siparişi kabul etmiştir. T.Ş.S. 1821/13a-6(21-30 Rebiyülevvel 1029/25. II-5. III. 1620). Yine aynı şekilde Mehmed Çelebi b. Mustafa da Trabzon'dan Gürcistan'a ticarete giden zımmî bir tüccara 60 kuruş kıymetinde çeşitli mallar vererek bir köle siparişinde bulunmuş, eđer daha fazla ödemesi gerekirse dönünce kendisine bu fazlalığı ödeyeceğini ifade etmiştir. T.Ş.S. 1830/18a-3(11-12 Rebiyülâhîr 1053/29.VI-8. VII. 1643).
 13. Sicillerde Ermeniler için "Erâmîne-i Acem" tabiri kullanılmakta olup, bunların çoğunluğunu Nahcivanlılar teşkil etmekteydi. K.Ş.S. 50/67-5 ve 135-3.
 14. J. Von Hammer, Devlet-i Osmaniye Tarihi (Müt: Mehmed Ata), VII, İstanbul 1332, s. 73. Acem esirlerin köleliği ve bunların satışının yasaklanması hususunda geniş bilgi için bkz. İzzet Sak, "İranlı Esirlerin Satışının Yasaklanması İle İlgili Fermanlar", S.Ü. Türkiyet Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, S.1, Konya.
 15. 1030/1621 tarihinde Hotin savaşında Osmanlı ordusu düşmanı yerinden söküp atamamış, fakat bu sırada Lehistan içlerine yapılan akınlarda binlerce esir elde edilmiştir. Bu akıncılardan Kırım Hanının ikinci veliahtı olan Nureddin Sultan yüzbin esirle ordugâha döndüğünden esir fiyatları çok ucuzlamıştı. İ. Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, III-1, s. 131.
 16. Halil Sahilliođlu, "Onbeşinci Yüzyılın Sonu İle 16. Yüzyılın Başında Bursa'da Kölelerin Sosyal ve Ekonomik Hayattaki Yeri", ODTÜ Gelişme Dergisi, Ankara 1979 (Özel Sayı), s. 87.
 17. K. Ş. S. 33/118-3'de "tahminen altı yaşında", T.Ş.S. 1830/58a-5'de "tahminen sekiz yaşında", G.Ş.S. 12/141-1 ve K.Ş.S. 38/127-2'de "tahminen on yaşında", Kar.Ş.S. 281/36-4'de "tahminen ondört yaşında", T.Ş.S. 1832/51a-1'de "tahminen on beş yaşında", G.Ş.S. 22/146-3'de de "tahminen on sekiz yaşında" şeklinde verilmektedir.
 18. Henüz bıyıklan terlemeye başladığı halde çehresinde tüy olmayan genç. Muallim Nâci, Lügât-i Nâci, İstanbul 1978.
 - 19- K. Ş. S. 55/39-2.
 20. T.Ş.S. 1827/21a-2.
 21. I. Ş. S. 166/100-5.
 22. K. Ş. S. 54/145-1.
 23. Kar. Ş. S. 293/16-4; K. Ş. S. 6/53-2; K. Ş. S. 46/32-2.
 24. Kar.Ş.S. 277/9-3.
 25. I.Ş.S. 174/153-1.

26. K.Ş.S. 8/101-1.
27. Kar.Ş.S. 332/13-3.
28. Kar. Ş.S. 278/18-2.
29. K.Ş.S. 7/107-2.
30. K.Ş.S. 30/178-2; G.Ş.S. 14/205-4; T.Ş.S. 1846/19b-3.
31. K.Ş.S. 31/146-2.
32. T.Ş.S. 1864/30b-2; G.Ş.S. 12/61-2; K.Ş.S. 2/194-5.
33. G.Ş.S. 14/191-2.
34. K.Ş.S. 35/142-4.

T A B L O : I
ŞER'İYE SİCİLLERİNDE TESPİT EDİLEN KÖLELERİN
MİLLİYET VE CİNSİYETLERİ

MİLLİYETİ	B O R		GAZİANTEP		İSİARTI		KARAMAN		KONYA		TRABZON		T O P L A M			GENEL İÇİNDE % ' s i
	D.S.: 7		D.S.: 31		D.S.: 10		D.S.: 16		D.S.: 67		D.S.: 10		E	K	E + K	
	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K				
Abaza	-	-	4	1	-	-	-	-	2	1	1	-	7	2	9	% 0.4
Acem	-	-	8	4	-	1	1	-	60	20	3	-	72	25	97	% 4.26
Arnavut	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	% 0.04
Berberi	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	% 0.04
Boğdanlı	-	-	5	1	1	-	-	-	1	1	2	-	9	2	11	% 0.48
Bosnak	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1	% 0.04
Bulgar	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	1	2	% 0.08
Çerkes	-	-	10	6	-	-	1	-	5	12	5	3	21	21	42	% 1.85
Eflâkî	1	-	2	-	2	4	2	-	6	2	4	1	17	7	24	% 1.06
Efrençî	-	-	-	-	1	-	-	1	3	-	4	-	8	1	9	% 0.4
Ermeni	-	-	-	-	1	-	1	-	3	1	-	-	5	1	6	% 0.26
Gürcü	1	1	25	19	3	1	3	2	34	13	66	26	132	62	194	% 8.5
Habeşî	-	-	10	8	1	2	-	1	9	6	1	-	21	17	38	% 1.67
Hırvat	-	-	7	-	1	-	-	-	4	-	-	-	12	-	12	% 0.52
Lehî	-	-	2	-	1	-	-	-	27	5	-	-	30	5	35	% 1.53
Macar	-	-	8	1	6	-	-	-	25	7	4	2	43	10	53	% 2.32
Moralı	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1	% 0.04
Moskovî	-	-	-	-	2	-	2	-	13	2	4	1	21	3	24	% 1.06
Nemçevî	-	-	-	-	-	-	-	-	6	1	-	-	6	1	7	% 0.31
Rumî	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	-	3	1	4	% 0.18
Rusî	5	1	30	13	13	1	8	3	256	93	20	15	332	126	458	% 20.12
Serfi	-	-	-	1	-	-	-	-	11	1	1	-	12	2	14	% 0.62
Ulah	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	% 0.04
Zenci	2	2	13	3	28	5	7	4	129	67	1	-	180	81	261	% 11.47
Belli değil	11	8	44	30	67	17	24	9	446	251	35	34	627	349	976	% 42.71
Toplam	21	12	169	88	127	31	51	20	1043	485	152	82	1563	718	2281	% 100
E-K %' si	63.6	36.4	65.7	34.3	80	20	71.8	28.2	68.3	31.7	64.8	35.2	69	31		
E + K	33		257		158		71		1528		234		2281			
Genel için deki % si	% 1.5		% 11.3		% 6.9		% 3		% 67.1		% 10.2		% 100			

Tabloda Geçen Kısaltmalar : D.S. :Defter Sayısı, E:Erkek, K:Kadın.

T A B L O : II
SERİYE SICİLLERİNDE TESPİT EDİLEN KÖLELERİN ESKALİ

MILLİYET	TOPLAM		ESKALİ		B		O		Y		G		Z		R		E		N		G		I		DİĞER	
	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K		
Abaza	7	2	7	-	2	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Acem	72	25	35	6	22	3	4	-	3	1	1	-	14	-	8	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Arnavut	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Berberi	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Boğdanlı	9	2	6	1	2	1	2	-	1	-	1	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
Bosnak	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Bulgar	1	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Çerkes	21	21	21	13	13	8	5	3	2	1	3	-	2	2	7	3	-	1	1	1	-	-	-	-	-	
Erlaki	17	24	13	4	10	2	2	2	-	-	-	-	2	3	-	1	1	3	-	-	-	-	-	-	-	
Erfenci	8	1	7	1	3	1	2	-	-	-	-	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Ermeni	5	1	4	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Gireni	132	62	114	49	70	30	24	10	8	1	4	2	31	17	31	17	4	1	3	-	-	-	-	-	-	
Habeşli	21	17	17	7	9	4	7	2	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
İrivanlı	12	-	11	-	5	-	4	-	-	-	1	-	5	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Lehi	30	5	24	4	18	3	4	1	-	-	5	-	5	-	1	1	5	2	3	-	-	-	-	-	-	
Macar	43	10	40	6	31	4	5	2	1	-	5	-	12	1	3	1	10	1	1	-	-	-	-	-	-	
Morali	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Moskovi	21	3	17	1	14	1	1	-	-	-	3	-	2	-	1	-	6	1	1	-	-	-	-	-	-	
Nemçevli	6	1	5	1	4	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	1	1	3	-	5	-	-	-	-	-	
Rumı	3	1	2	-	1	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Rusı	332	26	293	84	189	69	51	8	15	4	50	15	56	19	4	-	68	20	32	5	140	44	15	2	158	43
Serfi	12	2	11	2	9	2	1	-	1	-	-	-	1	1	3	-	1	1	5	-	10	-	-	-	-	
Ulah	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zenci	180	81	61	12	33	8	17	2	4	2	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zenci	180	81	61	12	33	8	17	2	4	2	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zenci	180	81	61	12	33	8	17	2	4	2	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zenci	180	81	61	12	33	8	17	2	4	2	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zenci	180	81	61	12	33	8	17	2	4	2	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zenci	180	81	61	12	33	8	17	2	4	2	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zenci	180	81	61	12	33	8	17	2	4	2	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zenci	180	81	61	12	33	8	17	2	4	2	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zenci	180	81	61	12	33	8	17	2	4	2	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zenci	180	81	61	12	33	8	17	2	4	2	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zenci	180	81	61	12	33	8	17	2	4	2	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zenci	180	81	61	12	33	8	17	2	4	2	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zenci	180	81	61	12	33	8	17	2	4	2	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zenci	180	81	61	12	33	8	17	2	4	2	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zenci	180	81	61	12	33	8	17	2	4	2	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zenci	180	81	61	12	33	8	17	2	4	2	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zenci	180	81	61	12	33	8	17	2	4	2	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zenci	180	81	61	12	33	8	17	2	4	2	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zenci	180	81	61	12	33	8	17	2	4	2	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zenci	180	81	61	12	33	8	17	2	4	2	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zenci	180	81	61	12	33	8	17	2	4	2	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zenci	180	81	61	12	33	8	17	2	4	2	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zenci	180	81	61	12	33	8	17	2	4	2	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zenci	180	81	61	12	33	8	17	2	4	2	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zenci	180	81	61	12	33	8	17	2	4	2	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zenci	180	81	61	12	33	8	17	2	4	2	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zenci	180	81	61	12	33	8	17	2	4	2	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zenci	180	81	61	12	33	8	17	2	4	2	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zenci	180	81	61	12	33	8	17	2	4	2	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zenci	180	81	61	12	33	8	17	2	4	2	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zenci	180	81	61	12	33	8	17	2	4	2	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zenci	180	81	61	12	33	8	17	2	4	2	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zenci	180	81	61	12	33	8	17	2	4	2	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zenci	180	81	61	12	33	8	17	2	4	2	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zenci	180	81	61	12	33	8	17	2	4	2	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zenci	180	81	61	12	33	8	17	2	4	2	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zenci	180	81	61	12	33	8	17	2	4	2	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zenci	180	81	61	12	33	8	17	2	4	2	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zenci	180	81	61	12	33	8	17	2	4	2	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zenci	180	81	61	12	33	8	17	2	4	2	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zenci	180	81	61	12	33	8	17	2	4	2	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zenci	180	81	61	12	33	8	17	2	4	2	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zenci	180	81	61	12	33	8	17	2	4																	

T A B L O : VI
KARAMAN ŞER'İYE SİCİLLERİNDE TESPİT EDİLEN KÜLELERİN ESKALİ

MİLLİYETİ	CİNSİ.		TOFLAM	ESKALİ BELLİ OLAN		B O Y		G Ü Z R E N G İ		K A Ş		T E N		R E N G İ		DİĞER	
	E	K		ORTA	UZUN	GÖK	ELÂ	KARA	GÖKELÂ	AÇIK	ÇATIK	BARIŞIN	BEYAZ	ESMER	KARA		BUĞDAY
Acem	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Boğnak	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Çerkes	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eslâkî	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Efrençî	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Ermeni	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gürcü	3	2	5	3	1	2	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	1
Habeşî	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Morallî	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Mskovî	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Rusî	8	3	11	8	2	5	2	1	-	2	-	1	-	4	1	-	4
Zencî	7	4	11	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Belli değil	24	9	33	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	51	20	71	20	4	14	3	4	-	2	-	1	-	1	1	1	11
	71		71	24		17		4	2	1	1	2	2	1	2	2	13

T A B L O : VII
KONYA ŞERHİYE SİCİLLERİNDE TESPİT EDİLEN KÖLELERİN EŞKALİ

MİLLİYETİ	CİNSİ.		EŞKALİ BELLİ OLAN		B O Y				G Ö Z				K A Ş				T E N				R E N G İ		DİĞER																	
	E	K	E	K	ORTA	UZUN	KISA	GÖK	ELÂ	KARA	GÖKELÂ	BARİELÂ	AÇIK	ÇATIK	SARIŞIN	ESNER		KARA	BUĞDAY		E	K																		
																E	K		E	K			E	K																
Abaza	2	1	2	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-															
Acem	60	20	30	6	18	3	4	-	3	1	1	-	13	7	1	-	-	-	-	-	9	1	5	-	1	2	1	-	-	1	-	27	7							
Bogdanf	1	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-							
Bulgar	1	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1						
Çerkes	5	12	17	5	8	3	8	1	-	1	2	2	-	1	1	-	1	3	1	1	1	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	2	5							
Eflâk	6	2	8	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2					
Efrenç	3	-	3	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2					
Ermeni	3	1	4	3	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1					
Gürcü	34	13	47	26	9	20	6	2	2	3	1	1	-	10	7	4	-	1	-	3	-	11	4	7	-	3	1	1	-	-	-	2	-	13	3					
Habeş	9	6	15	6	3	3	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2					
Hırvat	4	-	4	4	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1				
Leh	27	5	32	22	4	17	3	3	1	-	-	-	-	6	-	1	1	5	2	3	-	13	-	3	-	7	1	2	-	-	-	-	-	-	1	7	2			
Macar	25	7	32	24	3	21	2	2	1	1	-	-	-	11	1	2	1	6	-	1	-	16	1	1	-	12	1	-	-	-	-	-	-	-	-	6	3			
Moskov	13	2	15	11	1	10	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	1	1	-	7	1	-	-	-	-	-	-	-	-	7				
Nemçe	6	1	7	5	1	4	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	3	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1			
Rumf	2	1	3	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2			
Rusf	256	93	349	219	65	156	54	39	6	7	3	37	7	46	17	3	-	63	19	28	5	127	42	15	1	128	34	1	-	-	-	-	-	-	-	-	80	13		
Serff	11	1	12	10	1	9	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	24	5	
Zenci	129	67	196	42	11	26	7	9	2	4	2	-	-	1	-	2	2	-	-	-	13	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	40	8	
Belli değil	446	251	697	28	6	15	4	9	1	4	-	1	-	3	-	1	2	-	4	1	13	2	1	-	11	-	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	11	5
Toplam	104	485	1528	448	121	319	94	74	13	24	7	51	7	100	28	27	8	89	26	52	7	235	58	39	3	179	43	11	4	42	12	6	1	191	44	4				
E-K Toplam	1528	569	413	87	31	58	128	35	115	59	293	42	222	15	54	7	235	58	42	293	59	235	58	39	3	179	43	11	4	42	12	6	1	191	44	4	235			

